

ВІСНИК ЦЕНТРУ

Негативні наслідки зволікання з реформами. Новий економічний прогноз Центру

Незабаром виходить друком чергове число бюлетеню "Квартальні передбачення", в якому ми зберігаємо песимістичне бачення розвитку української економіки в 2003–2004 роках. На нашу думку, 2003 року зростання сповільниться до 3,5% і прискориться 2004 року лише до 4%. Головним чинником, що стримуватиме зростання, буде зволікання з реформами. 2005 року зростання ВВП пришвидшиться до 4,5% переважно завдяки прискоренню в інвестиціях. Відновлення економічних реформ закладе підґрунтя для майбутнього прискорення економічного росту. Помірні темпи економічної динаміки та позитивне сальдо рахунку поточних операцій протягом прогнозного періоду сприятимуть стабільності цін та обмінного курсу

2002 року зростання ВВП сповільнилося

Зростання української економіки сповільнилося 2002 року з 9,2% до 4,6%. Ми вважаємо, що головним чинником уповільнення зростання стала низька якість економічної політики:

- відкладання економічних реформ. Йдеться зокрема про реформування інфраструктурних галузей і проведення податкової реформи (див. таблицю 1);
- погіршення якості бюджетної політики. Відмова від формальної процедури пропорційного скорочення видатків знову призвела до "ручного управління" видатками. 2002 року повністю було виконано лише ті статті бюджету, що передбачали проведення грошових розрахунків з громадянами та трансферти місцевим бюджетам. Натомість відбулося суттєве скорочення інвестицій у секторах, фінансованих з Державного та місцевих бюджетів (добувна промисловість, освіта, охорона здоров'я, державне управління), та нагромадження заборгованості перед постачальниками послуг, зокрема підприємствами інфраструктури (виробництво та розподіл електроенергії, газу й води, транспорт і зв'язок).

Бюджетна криза була головною причиною сповільнення приросту інвестицій 2002 року до 5% проти 8% 2001 року попри стрімке зниження

ставок за кредитами. 2002 року частка банківських кредитів у інвестиціях підприємств зростає вдвічі до 5%, однак досі залишається низькою. Тому власні кошти й надалі будуть основним джерелом інвестицій підприємств.

Ріст споживання уповільнився 2002 року до 6% незважаючи на прискорене збільшення доходів домашніх господарств. На нашу думку, причиною такої динаміки є погіршення очікувань споживачів щодо розвитку української економіки¹, яке зумовило підвищення рівня заощаджень.

Прогноз на 2003–2004 роки

На нашу думку, економічну динаміку протягом 2003–2004 років визначатиме фактор президентських виборів, які відбудуться восени 2004 року. За цих обставин державна політика не буде спиратися на довгострокове бачення розвитку країни, натомість у ній домінуватимуть короткострокові політичні інтереси.

Темп росту ВВП зменшиться 2003 року до 3,5% переважно через сповільнення у споживанні внаслідок повільнішого збільшення доходів домашніх

¹ Згідно з опитуванням споживачів, що його проводить Центр і компанія GfK-USM, індекс споживчих настроїв у IV кварталі 2002 року скоротився на 1,5 пункта порівняно з відповідним кварталом 2001 року.

У цьому числі "Квартальних передбачень":

- аналіз альтернативних варіантів бюджетної політики;
- способи фінансування державного боргу в 2003–2005 роках;
- причини прискорення інфляції в Україні 2003 року;
- причини рекордно великого додатного сальдо рахунку поточних операцій 2002 року;
- наслідки двоетапного підвищення мінімальної заробітної плати 2003 року;
- вплив військової операції в Іраку на світові ціни на нафту.

господарств і погіршення споживчих настроїв. Темпи зростання інвестицій залишаться на рівні 2002 року – 5%. На нашу думку, прискорення в інвестиціях не відбудеться з огляду на:

- 1) зменшення власних інвестиційних коштів підприємств через підвищення витрат на заробітну плату;
- 2) уповільнення темпів росту кредитування.

За нашим прогнозом, 2004 року зростання економіки пришвидшиться до 4% завдяки прискоренню в споживанні. Таку динаміку спричинять вищі темпи зростання доходів через збільшення соціальних виплат напередодні президентських виборів і зниження ставок прибуткового податку з громадян.

Натомість інвестиції 2004 року сповільнять зростання до 4% через підвищення інвестиційних ризиків у зв'язку з президентськими виборами. Йдеться про загрозу силового перерозподілу власності під час політичної боротьби, оскільки політику та великий бізнес не розмежовано. Ми очікуємо, що цього року збільшиться

вдплив капіталу, а інвестиційні рішення відкладатимуть на 2005 рік.

Ми очікуємо, що фіскальна політика залишатиметься жорсткою з огляду на необхідність обслуговування державного боргу та скорочення доходів унаслідок податкової реформи 2004 року. Тому інвестиційні видатки бюджету скорочуватимуться далі.

Через малі обсяги інвестицій підприємства не матимуть змоги модернізувати виробництво, щоб задовольнити попит домогосподарств, зокрема в непродовольчих товарах. Отже, підвищення у споживанні домогосподарств призведе до збільшення імпорту, а не до росту внутрішнього виробництва. Прискорення темпів зростання у країнах-торговельних партнерах дасть змогу збільшити виробництво на експорт, однак у структурі цього виробництва переважатимуть товари з низьким ступенем обробки. Ця обставина поглиблює ризики для української економіки, пов'язані з ризиками світової економіки.

Ми прогнозуємо, що протягом 2003–2004 років зберігатиметься фінансова стабільність. Сальдо рахунку поточних операцій, хоча й скорочуватиметься, але залишатиметься достатньо великим для забезпечення стабільного припливу іноземної валюти в країну та помірної номінальної девальвації гривні до долара. Інфляція прискориться 2003 року до 6% переважно через:

- 1) погіршення інфляційних очікувань населення, зокрема через збільшення мінімальної заробітної плати;
- 2) зростання тарифів на житлово-комунальні послуги.

2005 року відновляться економічні реформи

На нашу думку, 2005 року відновляться економічні реформи, які закладуть підґрунтя для майбутнього прискорення економічного зростання (див. таблицю 1). Ми передбачаємо, що зростання ВВП 2005 року становитиме 4,5%, передусім завдяки прискоренню росту інвестицій.

Ми очікуємо на прискорення споживання 2005 року до 6,5% з огляду на вищі темпи зростання доходів і зміни в споживчій поведінці українців. Громадяни спрямовуватимуть більшу частку своїх доходів на купівлю непродовольчих

Таблиця 1. Пріоритети реформ

Пріоритети(рік очікуваного початку реформ)	Суть реформ	Очікувані наслідки
Податкова реформа (2004)	Зменшення прибуткового податку з громадян Оподаткування відсоткових ставок за банківськими депозитами Зменшення ставки податку на прибуток підприємств з 30% до 25% Збільшення амортизаційних норм	Часткова "детінізація" доходів громадян Стимулювання внутрішнього споживання Збільшення інвестицій підприємств
Заміна пільг адресними субсидіями (2005)	Інвентаризація пільг Визначення груп людей, які насправді потребують державної підтримки	Поліпшення якості послуг Оптимізація бюджетних видатків Збільшення допомоги тим, хто її найбільше потребує
Реформування галузей інфраструктури (2005)	Корпоратизація підприємств інфраструктурних галузей (транспорт, зв'язок, житлово-комунальне господарство тощо) Розподіл комерційної та соціальної функцій і часткова приватизація таких підприємств	Збільшення інвестицій у ці галузі Оптимізація тарифів підприємств; зростання їхньої прибутковості Підвищення якості послуг Оптимізація бюджетних видатків
Вступ до Світової організації торгівлі (СОТ) (2005)	Укладання двосторонніх угод про доступ на ринок товарів і послуг Увідповіднення законодавства, інвестиційної та зовнішньоторговельної політики до вимог СОТ	Зростання конкуренції Збільшення довіри закордонних партнерів до України, зростання прямих іноземних інвестицій (ПІІ) Застосування механізмів СОТ з урегулювання торговельних конфліктів
Поліпшення інвестиційного клімату (2005)	Підвищення ефективності судової гілки влади Поліпшення іміджу України за кордоном через PR-заходи	Зростання ПІІ та внутрішніх інвестицій, що сприятиме економічному росту

Джерело: Міжнародний центр перспективних досліджень

товарів, а також товарів тривалого вжитку. Це своєю чергою стимулюватиме розвиток ринку споживчих кредитів.

Водночас 2005 року існують ризики макрофінансового розбалансування, що буде пов'язане з м'якою фіскальною та монетарною політикою 2004 року та неможливістю залучення рефінансування, достатнього для покриття виплат 2005 року за зовнішнім боргом. Цього року ми прогнозуємо прискорення номінальної девальвації курсу гривні та інфляції на споживчому

ринку (до 5,5%). Суттєве прискорення росту цін виробників 2005 року (на 6%) ми пояснюємо підвищенням тарифів у житлово-комунальному господарстві, яке буде першим кроком реформи сектору.

Якщо Ви бажаєте отримувати бюлетень "Квартальні передбачення", звертайтеся до Євгенії Єгорової, координатора публікацій Центру, тел. (044) 236-5464, e-mail: marketing@icps.kiev.ua, або оформіть замовлення через веб-сайт: www.icps.kiev.ua/ukr/subscription.htm.

"Вісник Центру" є щотижневою публікацією Міжнародного центру перспективних досліджень, що розповсюджується електронною поштою. Якщо Ви хочете бути внесеними до списку розсилання бюлетню, надішліть інформацію про себе на адресу: marketing@icps.kiev.ua, тел.: (044)236-5464, факс: (044) 236-4668.
Редактор "Вісника Центру" Євген Шульга (shulha@icps.kiev.ua), тел.: (044)236-4477.
Передрук матеріалів дозволено з відома Центру.